

A római amphitheatrum modellje

„Budapest őstörténete”

címmel új régészeti kiállítás nyílt az Egyetem-u. 6. szám alatti múzeumépületben. Érdekes már a kiállítás címe is. Milyen volt a legrégebbi időkben fővárosunk területe? Milyen emberek, milyen népek éltek itt? Ezekre a kérdésekre vár feleletet egy 15—20 főnyi albertfalvai látogatócsoport is.

Ha sikerül az embernek ilyen látogatócsoporthoz csatlakoznia, rendszerint kevesebb idő alatt többet tanul a kiállításon, mint ha egyedül böngészni végig a feliratokat. A látogatók kérdéseket intéznek a vezetőhöz s a feleletek a kiállított tárgyak összefüggéseit is jól megvilágítják.

A csoport hosszasan időzött két eredeti római falfestmény rész előtt. Egy Obudán lakó római festőművész házáat díszítették egykor ezek. Az itáliai Pompein és Herculánumon s a dunántúli Balacapusztán talált hazai freskón kívül sehol nem találhatók az óbudai töredékekhez hasonló szép római falfestmények.

A felszabadulás előtt az ásások főleg a római polgárság emlékeit keresték. A legutóbbi években tárult fel az a sok régebbi korszak és emlék, melynek alapján Budapest őstörténetét most már elég pontosan megismerhetjük.

Az utóbbi évek ásásai közül a Remetebárlang feltárása döntötte meg azt

a téves feltevést, hogy az őskorban nem élt ember Budapest területén, mert ez mocsaras vidék volt. Igen érdekes az 1947-ben feltárt Andor-utcai telep. A kiállításon látjuk az egykori sártapaszos földkunyhók modelljét. A tűzhely mindig a kunyhón kívül volt. A kunyhó környékén keresték meg a régészek a rendszerint értékes leleteket szolgáltató egykori szemétdödröket is. Ezek a szemétdödrök sokat elárulnak az őslakók életéről. A belőlük előkerült kerámiatöredékekből edényeket állítanak össze. Az állatcsontok elmondják, hogy az itt élő emberek milyen állatokat tartottak. A szarvas- és őzcsontok pedig azt bizonyítják, hogy vadásztak is. Ugyanígy a halászatra következtethetünk a szemétdödrökből előkerült kagylóhéjakból.

A bronzkorban Buda mellett már Pest is erősen benépesül. Ekkor már a földművelés szerszámai a leggyakrabban előkerülő termelőeszközök. A sírok leletei az osztálytársadalom kialakulására engednek következtetni. Egyes sírokból cifra bronzékszerek kerültek elő, másokban viszont csak kagylóékszereket találtak. Az i. e. II. évezred végén az illír törzsek vándorlása zárja le a bronzkort. Az illír törzseknek a budai Vár-hegyen és Békásmegyery területén voltak megerősített telepük. — A kora-vaskorban keleti lovaspásztor törzsekről szólnak a leletek.

Az albertfalvai látogatók, akik eddig csendesen hallgatták a muzeológus magyarázatait, egyszerre megélnék és kérdésekkel árasztják el, mikor az eraviscus leletekhez érnek.

Az eraviscus falusias gazdálkodást folytató törzs volt. Gellérthegy-i telepük-ről egyik lázadásuk leverése után a rómaiak az albertfalvai síkságra telepítették őket. Később teljesen átvették a római műveltséget, romanizálódtak. A származék betörései ellen már a római légiókban harcoltak. Egy ilyen betörésnek esett áldozatul albertfalvai telepük is.

Az eraviscusok közül többet névszerint is megismerhetünk a kiállított anyag alapján. Ilyen például a római nevet viselő Gaius Octavius, akinek házasságkötés céljára katonai elbocsátó levelet állítottak ki. Az elbocsátó levél természetesen nem papír, hanem fémlap. Jövődöbelijét Maricca-nak hívták, ez még eraviscus nevet viselt. Hilarus bábosmesternek lepénymintái maradtak meg. Ott látjuk mellettük gabonataróli edényeit, mintázó kését és többi eszközt.

Nagyon szép edényeik voltak az eraviscusoknak, de a népvándorlást szemlélítő avar tárgyak sem maradnak el mögöttük szépségben. A nagy lovaspásztor nép törzsei főképp a pesti oldalra tanyáztak szívesen. A Népstadion építésénél került ki a legtöbb emlék róluk. A leletek között van egy aranyozott bronz fogazott hajszorító, melyet még a mai nők is szépeknek, jónak találnának.

A középkori Pest alapja a római tábor volt. A római építményeket felhasználták a később egymást követő népek, vagy azok helyén emeltek újabb épületeket. A népvándorlás korában olykor a rómaiak körszínházát, az amphitheatrumot erődítménynek használták.

A színház déli kapujánál ásták el — bizonyára szorongatott helyzetben — a kiállításon látható longobard-kincset is. Az aranyozott ezüsthalmik így maradtak az utókorra.

Vezetőnk a színház másfél méternyi széles modellje előtt mondja el ezeket az albertfalvai látogatóknak. Pár pillanatra hangtalanul nézegetik az amphitheatrumot, aztán egyikük, egy idősebb férfi tőri meg a csendet: »Csodálatos története volt ennek a városnak. — Ezt csak most ismerhetjük meg. — Most, amikor még csodálatosabb jövőjét építjük.«

Solymár István